

בית העירוב

בית הוראה וביהמ"ד גבוה להלכות עירובין

גליון מס' 8 תשפ"ו

בית העירוב

לא רוצים לעשות בלאגן

בין מתלי בית העירוב

בית כנסת במושב אז לא יהיה שם עירוב?
זו היתה התשובה שקיבלנו.
אנחנו לא רוצים לעשות בלאגן, אז
התקשרנו לבדוק איתכם איך מתנהלים
בשבת כזו, מה מותר מה אסור?"

למקרים כאלה בדיוק, הכינו בבית העירוב 'מדריך התנהלות למקום שאין בו
עירוב', שאפשר לקבלו באימייל. כך לפחות יידעו איך להתנהל בשבת הזו מבלי
להיכשל באיסורים רבים.

אבל אנחנו שואלים את עצמנו, למה ברור להנהלת הסמינר שצריך, למשל, להביא
סירים וכלים מיוחדים, ויש להיזהר שלא להשתמש עם הכלים שבמטבח המתחם?
למה הם לא הסתמכו על כך "שיש בית כנסת במושב, ובוודאי המטבח כשר?"
השאלה נשארה תלויה בחלל האוויר.

אולי נזכה ועלון זה יגיע לידי מי מאנשי הצוות בסמינר, ויציל מאות בנות ישראל
מחילול שבת.

"הלו, הגעתי לבית העירוב?", התקשר יהודי באמצע השבוע. מבקש לבדוק את
מצב העירוב באחד היישובים בעמק חפר. "רעייתי מורה בסמינר לבנות, עוד
חודשיים הם נוסעים לשבת במתחם גדול ששכרו. רצינו לדעת אם יש
עירוב ביישוב?". ראשית שיבח הרב את הדאגה מבעוד מועד לעניין העירוב, אין
זה מובן מאליו, הרי רוב השאלות בעניין העירוב מגיעות ברגע האחרון.

ולגוף השאלה, לאחר שבדק את העניין השיב הרב שבבית העירוב אין מידע
מוסמך על היישוב המדובר, ומניסיון - ברוב המקומות האלו אין עירוב כשר. "אז
מה אנחנו עושים בשבת הזו?" שאל היהודי. האופציות הקיימות במקרה כזה הן,
לשלוח רב שיבדוק את היישוב, או לפחות את המתחם בו הן מתאכסנות. בבית
העירוב נותנים גם שירות כזה למי שמעוניין.

היהודי שמעבר לקו אמר שיבדוק ויחזור לעדכן.

לאחר כמה ימים, חזר ואמר שמצידם הם היו מאד מעוניינים, אך הם לא יוכלו
להזמין בדיקה במקום. "ביקשנו ממנהל המוסד, דיברנו עם הרכזת, ונענינו
במשיכת כתפיים. אף אחד לא מייחס לכך חשיבות. 'עירוב?', הם שאלו 'מה, יש

טלטול חנוכיית הכסף

שאלה ותמונה בצידה

המושביניק *

דודי הינו מושביניק שגר ביישוב שקט ורוגע. שם הוא נולד, שם גדל. תקופה קצרה אחרי
שהתחתן חזר למושב, לא הצליח להסתגל לעיר. רק לאחרונה דודי התחיל לגלות את יהדותו,
מאז הוא מתקרב צעד אחר צעד. האמת שאת חג החנוכה הוא תמיד חגג, הדליק נרות אצל
בני משפחה, או עם חברים במסיבות וכדומה. אבל מהמלחמה האחרונה הוא מתעניין יותר
ביהדות. מאז שהוא משתתף קבוע בשיעור שמוסר הרב מדי שבת בבית הכנסת, התחיל
להבין שהיהדות היא לא רק סוג של תרבות וחגים, ישנם הלכות ומדייקות בכל חג, ואיך
מקיימים כל מצוה לפרטיה ודקדוקיה.

בשיחה בשולחן השבת הוא בישר לבני המשפחה שהשנה הוא רוצה לקיים את הדלקת נרות
החנוכה בדיוק כפי שלמד. יותר מכך, הוא גם רוצה לצאת העירה ולרכוש בכסף מלא חנוכיית
כסף אמיתית, כזו שראים בתמונות, עם שמן זית ופתילות, איתה הוא ידליק את הנרות.

הוא למד לדעת היכן למקם את החנוכיה, על פתח ביתו מבחוץ, לפרסם את הנס לכל בני
המושב, גם לאלה שלא כל כך בעניין.

אכן השנה לראשונה דודי מדליק את הנרות מחוץ לשער הברזל, השער הראשי שדרכו
נכנסים לחצר המקיפה את הבית הפרטי שלו. מדי יום הוא עומד כמלך בגדוד ומברך את
הברכות בעיניים דולקות, כשבני המשפחה סביבו. כעבור כמה שעות הוא יוצא ומכניס את
חנוכיית הכסף פנימה, שאף אחד לא יחמוד אותה חלילה.

זה לא רק חנוכה, מאז שהתחזק דודי הבין שיש בעיה לטלטל במושב בשבת. בחודשים
האחרונים הוא לא מוציא שום דבר ממפתח החצר לרחובות המושב. גם את הטלית הוא
מלביש עליו בבית בשבת בבוקר ולא מטלטל אותה בידיו.

מאוחר בליל יום ראשון של חנוכה, תוך כדי שהוא מכניס את החנוכייה היקרה הביתה,
פתאום דודי קולט: "מה אני הולך לעשות בשבת? איך אכניס הביתה את החנוכייה? אין מצב
שהיא תישאר כל השבת בחוץ".

כדי להבין את השאלה יש לראות את תמונת
הכניסה לבית המופיעה כאן:

כפי שנראה בתמונה, שער הכניסה לחצר הבית
אינו עומד על המדרכה ממש, אלא על מדרגה
שלפני השער. משני צידי המדרגה ישנם שני קירות
גבוהות משני הצדדים, ולאחריהם עומד השער.
נמצא שמקום המדרגה מוקף במחיצות משלושה
רוחות, ובצד הרביעי פתוח כלפי הרחוב.

הבה נבדוק האם במצב זה נוכל למצוא פתרון
לבעיה של דודי.

השאלה *

שאלה כעין זה נידונה בסימן שמ"ו סעיף ג' בדברי הרמ"א והפוסקים. שם מדובר על אסקופה,
שהיא כעין מדרגה במפתח הדלת, בכניסה מהרחוב לבית. אסקופה זו עומדת בין הרחוב

מפתח הדלת בכניסה לחצר

שהוא רשות הרבים, או כרמלית, לבין הבית שהוא רשות היחיד.
דין האסקופה היא דאף שיש לה ג' מחיצות, דהיינו ב' מחיצות משני צידי ובצד הג' דלת
הבית, אין לאסקופה דין רה"י, משום שלצד הרחוב היא פרוצה לגמרי. אכן הרמ"א מיייר
באופן שיש לה תקרה, שאז היא אפשר לומר שיש מחיצה כלפי הרחוב מדין פי תקרה, ובכל
זאת כתב דאסור דחיישינן שמא לא יהא מקום ד' במשקוף ולא נוכל לומר פי תקרה יורד
וסותם. ופשוט שכל החשש היא רק על המשקוף, אבל בקרקע האסקופה לא מצינו לחשוש
אם יהא ד' אם לאו, שבוודאי הולכים אחר מדידת.

היוצא מדברי הרמ"א והפוסקים:

א. אם האסקופה גבוהה ג' טפחים ורחבה ד' הרי היא כרמלית, ואף אם אין רחבה ד' שהיא
מקום פטור, הרי למינו בסוף סימן שמ"ה, שמקום פטור הנמצא ליד כרמלית הרי הוא
מתבטל אליו ונעשה לכרמלית.

ב. אם אין האסקופה גבוהה ג', כתב הרמ"א שדין אסקופה זו כדן הרחוב, שאם הרחוב
כרמלית גם האסקופה דינה ככרמלית, ואם הרחוב רשות הרבים דינה כרשות הרבים.
ובביאור הלכה הביא דעת הגר"א שחולק שבכל אופן היא כרמלית, כי מקום שיש לו מחיצות
אין יכול להיות רה"י.

הפתרונות למעשה

א. לפי זה, צריך לעשות תיקון בתחילת המדרגה כדי שתהיה רשות היחיד גמורה, ואז יהא
מותר להכניס משם את המנורה לתוך החצר והבית.

ב. העצה הפשוטה והקלה לכך היא לעשות צורת הפתח מיד בתחילת המדרגה כלפי הרחוב,
שבאופן זה המדרגה סגורה לגמרי מהרחוב, ואז יוכל לטלטלה משם פנימה.

ג. הגאון הגדול רבי משה ברלין שליט"א הוסיף שיועיל גם בב' פסים (כפי שנלמד בסימנים
הבאים). דהיינו שיקח שני קורות שעוברים כלשהו וגובהם מטר, וידביקם לקיר בתחילת
המדרגה לכיוון הרחוב. קורה אחת בצד זה של המדרגה והשניה כנגדה בצד השני, ויקפיד
שיעמדו בדיוק זה נגד זה. בכך נעשה מקום המדרגה לרה"י.

ד. עוד פתרון אחר: שיקח מדף פחות מ-32 ס"מ על 32 ס"מ, ויתקין אותה מעל המדרגה,
למעלה מגובה מטר, שבאופן זה יהא המדף מקום פטור. אם יעמיד את המנורה על מדף זה
וידליק שם, יוכל לכתחילה להכניסה בשבת ממקום פטור לתוך רשות היחיד.

בזה לא נאמר מצא מין את מינו שהמקום פטור יתבטל לכרמלית, כמו שאמרנו לעיל,
כיוון שהמדף נמצא למעלה מ' טפחים, שם אין דין כרמלית (שהרי אין כרמלית למעלה
מעשרה).

אך עצה זו יעשה רק בלית ברירה שהרי לכתחילה מצוה להעמיד המנורה תוך י' טפחים
לקרקע.

פשוט שכל זה רק לאחר שנדע בוודאות שחצרו מוקפת לגמרי במחיצות והיא רשות היחיד גמורה.
לא נגענו בכאן, בנידון אם יש איסור מוקצה בטלטול המנורה, כי אין כאן מקומו.

כל הנכתב הינו בדרך לימוד הלכה, למעשה ישאל כל אחד את רבו.

מעתה ניתן לשמוע את השיעורים הקצרים עם שאלות למעשה
לפי סדר הלימוד של ארגון דרשו, בקו 'בית העירוב' 999-666-02-5 שלוחה 3.

קצר ומעניין!